

Kampen om Nygårdsparken

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2013

Kand.nr : 218

Antall ord: 5467

Sammendrag

Nygårdsparken har vært en åpen narkotikascene i Bergen siden slutten av 1960 tallet og er kanskje landets eldste åpne rusmiljø. Det er knyttet høy kriminell aktivitet til dette området og noen hevder parken er i ferd med å bli en lovløs sone hvor det er de kriminelle som styrer. Oppgaven presenterer og drøfter forebyggende tiltak politiet kan sette inn mot den åpne narkotikascenen for å minske kriminell aktivitet og øke tryggheten hos befolkningen, slik at parken igjen kan tas i bruk av allmennheten. Jeg har drøftet hvordan situasjonelle tiltak og lokalorientert politiarbeid kan danne grunnlaget for økt uformell kontroll i parken, og hvordan dette kan ha påvirkning på den åpne narkotikascenen. Videre har jeg drøftet hvordan politiet er avhengig av et samarbeid på tvers av etater for å komme i mål. Ansvar for kriminaliteten i Nygårdsparken kan ikke hvile på politiets skuldre alene.

I oppgaven min har jeg kommet fram til at tiltakene eksisterer på flere nivåer. Det er muligheter for konkrete tiltak som kan bedre situasjonen relativt hurtig, men samtidig er man avhengig av at flere tiltak iverksettes samtidig for at totalresultatet skal bli godt. For et varig resultat er det nødvendig å være bevisst også på de bakenforliggende årsakene for kriminalitet. Forebyggingen av Nygårdsparken som en åpen narkotikascene må sees på og behandles som en helhetlig prosess der alle involverte parter er bevisst sitt ansvar og villige til å følge opp.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
2 Problemstilling	2
2.1 Presisering og begrensninger.....	2
3 Metode	2
4 Situasjonen i Nygårdsparken	4
5 Hva er forebygging og hvorfor er det politiets oppgave?	6
6 En park med potensiale	6
6.1. Medaljen har såklart en bakside, men er den kun skyggelagt?.....	8
6.2 Mer synlig politi, økt trygghet?	9
6.3 Samfunnets usynlige lim.....	10
6.4 Nygårdsparken og New York.....	10
6.5 Politiet som renovatører?	12
7 Avslutning	13
8 Litteraturliste	15

1 Innledning

– «Plata-aksjonen i Oslo var ikke vellykket, og politiet i dag hevder at Parken-aksjonen i 1992 ikke var vellykket. Slikt må vi høre på og ta på alvor. Samtidig har vi Norges største utstillingsvindu for narkotika i Nygårdsparken, slik kan vi ikke ha det.» (Byrådsleder i Bergen, Monica Mæland i Bergensavisens nettartikkel «Slik tømte vi Nygårdsparken», 14.01.2011).

Jeg hadde praksisåret mitt i bydelen Åsane i Bergen. Norges nest største by, men med det som omtales som Nord Europas største åpne narkotikamarked; Nygårdsparken. I løpet av praksisåret fikk vi utallige oppdrag med sitt utspring i det som er ment å være Bergens grønne lunge: overdoser, ran, knivstikking, tyveri, kjøp og salg av tyvegods og ikke minst; kjøp og salg av narkotika.

Åsane ligger litt utenfor Bergen sentrum, og det er derfor primært sentrumspatruljene som blir tildelt oppdragene i Nygårdsparken. En stund var «parken» bare noe jeg hørte om på sambandet, og jeg hadde en viss forestilling om hva det dreide seg om - trodde jeg. En sen lørdagskveld om høsten svingte vi innom parken «for å vise oss». Jeg ble mildt sagt sjokkert. Jeg har bodd i Oslo i mange år, og er godt kjent med narkotikamiljøet fra «Plata» og situasjonen rundt Oslo S, men Nygårdsparken både forbauset og skremte meg.

Parken er mørklagt, men lyden farger omgivelsene. Det er roping, kropper som beveger seg, rasling i buskene, men ingenting å se før vi setter på lyskasterne på bilen. Idet lyset kommer på er det noen som løper. Noen sitter på en benk, noen ligger på gresset. Flere kommer bort og banker i siden på politibilen, andre enser ikke engang at vi er der, går ut i veien rett foran oss og er nære ved å bli påkjørt. Alle er tydelig ruset. Så banker det på ruten; noen vil snakke med oss. Utenfor står en jente på 15 år, snart fyller hun 16. «Siri» er kjent for patruljen min fra før og praten går om løst og fast, men jeg får ikke fram et ord. Jeg er målløs - hun er ruset. En annen person kommer bort til bilen; «Det ligger en person ved «Buekorpsgutten», jeg tror han er død». Vi kjører øyeblikkelig til stedet, men det går ikke fort. Til tross for blålys og sirene må vi snirkle oss gjennom mylderet av rusede mennesker som ikke enser at vi kommer kjørende, eller gir fullstendig blaffen. Når vi kommer frem er ambulansen allerede på plass, mannen er ikke død, men han blir tatt hånd om av helsepersonellet. Nok en overdose hadde funnet sted i Nygårdsparken. Denne kvelden gjorde et svært sterkt inntrykk på meg, og sitter igjen som en av

de «mektigste» opplevelsene jeg fikk iløpet av praksisåret.

På våren påfølgende år fikk alle politistudentene mulighet til å delta i en rekke narkotikaaksjoner rettet mot Nygårdsparken og miljøet rundt. Aksjonene fikk mye omtale i media, innad i politiet og i rusmiljøet. Meningene var delte; Suksess eller fiasko? Det var denne debatten som for alvor gjorde at jeg ønsket å finne ut mer om hvordan politiet kan forebygge kriminalitet knyttet til det åpne rusmiljøet i Nygårdsparken.

2 Problemstilling

Hvordan kan politiet i Bergen forebygge at Nygårdsparken består som en åpen rus-scene?

2.1 Presisering og begrensninger

Dette er ikke ment å være den komplette løsningen på problemene knyttet til Nygårdsparken, men en presentasjon og drøftelse av ulike tiltak som kan iverksettes for å forebygge kriminalitet. Forebygging er et svært bredt fagfelt, og siden oppgaven er begrenset har jeg valgt å fokusere på teorier tuftet på situasjonell forebygging og lokalorientert politiarbeid. Dette fordi Nygårdsparkens situasjon ikke er unik i internasjonal sammenheng, og det eksisterer mye forskning på nettopp disse forebyggingsmodellene. Jeg er bevisst på at det finnes flere alternativer selv om jeg velger å ikke ta dem med her. At jeg ikke drøfter tiltakene her betyr ikke at jeg anser dem som mindre gode eller mindre egnet i forhold til min problemstilling. Uavhengig av hvordan jeg har valgt å begrense oppgaven min er det ikke til å komme utenom de bakenforliggende årsaker til kriminalitet som jeg og har tatt med i drøftelsen, da disse er vesentlige for all kriminalitetsforebygging. Videre har jeg også drøftet hvordan politiet kan skape trygghet blant befolkningen knyttet til Nygårdsparken, da politiet gjennom all sin virksomhet skal være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme borgernes trygghet og velferd (Politiinstruksen, 1990, § 2-1).

3 Metode

Jeg har valgt å benytte meg av en teoretisk fremgangsmåte fordi jeg da kan basere meg på allerede eksisterende teori. Teori kan beskrives som en generell påstand om virkeligheten, og Johannesen skriver at for at en teori skal være en teori i vitenskapelig forstand må den:

- Ha et visst generalitetsnivå. Det vil si at det må være en allmenn påstand som dekker mer enn

enkeltilfeller,

- Være en forenkling av virkeligheten,
- Si noe om regelmessigheter,
- Si noe om sammenhenger mellom fenomener.

Vitenskapelige teorier må ha en faglig begrunnelse på bakgrunn av empiri/ eller logiske resonnementer. (Johannesen m.flere 2005) Jeg har prøvd så godt jeg kan og ta hensyn til disse punktene i drøftingene mine, og også i forhold til innsamling av data og litteratur.

Før jeg startet på denne oppgaven var min oppfatning at problemstillingen er veldig komplisert, og at det umulig kan finnes et enkelt svar – det må jo være en grunn til at man ikke har fått til en løsning allerede? Det finnes lignende miljøer ved for eksempel Oslo S og i utlandet med den samme problematikken, men det finnes jo også land som har klart å få bukt med de åpne narkotika-scenene, blant andre Sveits, og med min erfaring fra politietaten har jeg ofte tenkt at problemet ligger i ressursmangelen hos politiet og hos byråkratiet som eksisterer i Norge. Under innsamlingen av data forbauset det meg også litt at jeg ikke fant noe litteratur på norsk som er direkte knyttet til problematikken med såkalte «hot spots», og i mangel på et godt norsk ord har jeg valgt å definere «hot spots» i politisammenheng som «konsentrerte områder med svært høy kriminell aktivitet».

I arbeidet med innsamling av data har jeg søkt på internett etter relevante rapporter, dokumenter og litteratur, samt benyttet meg av Politihøgskolens BIBSYS. For å finne litteratur benyttet jeg meg av søkealternativene «narkotika+hot+spots» og «narkotika+politi». Dette viste seg i det første tilfellet å gi ingen treff, mens det andre søket ble for generelt. I mangel på et godt norsk ord for «hot spots» søkte jeg derfor på «hot+spot+policing» og «drug+policing», og fant dermed en del litteratur på engelsk jeg har benyttet meg av. Jeg har også benyttet meg av allerede eksisterende pensum for B3 ved Politihøgskolen. Videre har jeg valgt å benytte meg av informasjon fra enkelte artikler på internett for å skape mer liv i besvarelsen og sette saken litt på spissen. Jeg har ikke brukt dette som kilder da kommersielle nettaviser vanskelig kan sies å være gode objektive og pålitelige kilder. Når det gjelder direkte kildemateriale har jeg vært kritisk og valgt det jeg anser som høyst objektive, pålitelige og troverdige kilder som for eksempel

pensumet på Politihøgskolen i Norge må ansees å være. Grunnen til at jeg har valgt litteratur fra USA i tillegg er at USA har hatt problemer med de åpne narkotika-scenene mye lenger enn mange andre land, og derfor er erfaringene og forskningen derfra viktig å ta hensyn til når man skal overføre dette til norske forhold.

Når jeg viser til statistikk i oppgaven min er jeg klar over at det kan være feilkilder i forhold til mørketall, anmeldelsestilbøyelighet og registreringsrutiner. Politiets statistikk er hentet fra «PAL for STRASAK» og jeg ønsker å gjøre oppmerksom på at feilregistrering på område/sted/adresse kan forekomme. At riktig område er registrert i anmeldelsen/rapporten skal kvalitetsikres av etterforsker, men det må allikevel taes høyde for at saker unntaksvis registreres/kodes feil. Dette bør derimot ikke være utslagsgivende for helhetsbildet som illustreres. PAL for STRASAK er politiets verktøy for å generere statistikk på bakgrunn av innkomne og avgitte rapporter/anmeldelser, og er et verktøy som benyttes daglig av politi og lensmannsetaten i Norge og må derfor være å anse som en pålitelig kilde.

4 Situasjonen i Nygårdsparken

Nygårdsparken ligger i Bergen sentrum, i nær tilknytning til Høgskolen i Bergen. Parkselskapet ble stiftet av to leger i 1880, og tanken bak parken var å opprette et sted hvor byens beboere kunne «spasere og rekreere». Nygårdsparken ble utformet i engelsk landskapsstil med hekker, fontener, dammer og broer i støpejern. I 1889 ble Nygårdsparken gjort om til et utstillingsområde, der folk ved å betale 50 øre i inngangspenger kunne besøke en dyrepark, en selpark, en botanisk hage, se gjenstander fra Fritjof Nansens polferd og drikke kaffe i «Frieles paviljong» der det også ble delt ut porselenskopper til gjestene.

Situasjonen har derimot endret seg drastisk. Nygårdsparken har vært en åpen narkotikascene i Bergen siden slutten av 1960 tallet og er kanskje landets eldste åpne rus-miljø. En åpen narkotikascene kan defineres som ”alle situasjoner hvor borgere er offentlig konfrontert med bruk og omsetning av narkotika” (Ørn 2011, «Nygårdsparken, ingen muligheter for «kvikkfiks», Hordaland Politidistrikt).

For å illustrere hvor omfattende kriminaliteten som knyttes til Nygårdsparken er, ønsker jeg å vise til statistikk over registrerte lovbrudd i området. Politiets statistikk over narkotikasaker i Nygårdsparken gir ikke et fullstendig bilde av hvor mye narkotika som selges, kjøpes og brukes

der grunnet forhold som jeg har nevnt under kapittel 3. Politiet har heller ikke statistikk via PAL for STRASAK over registrerte narkotikasaker som isolert sett knytter seg til det åpne narkotikamarkedet i Nygårdsparken, fordi det geografiske området sakene registreres på omfatter Nygårdshøyden og Møhlenpris som er større omkringliggende nærområder. Om statistikken ikke spesifikt kan fortelle hva som foregår i selve Nygårdsparken er den allikevel interessant for å belyse kriminalitetsbildet i området som rent geografisk må ansees som svært begrenset.

I 2009 ble det opprettet 336 narkotikasaker mot totalt 249 personer. I 2010 ble det opprettet 416 narkotikasaker mot totalt 292 personer. I løpet av 2009 og 2010 har politiet gjennomført flere aksjoner i området og det er opprettet saker i 49 av årets 52 uker begge år. (Ørn, 2011, «Nygårdsparken, ingen muligheter for «kvikkfiks», Hordaland Politidistrikt) Jeg understreker at den statistikken jeg her viser til kun tar for seg narkotikalovbruddene. Ran, vold, vinning og sedelighet kommer i tillegg.

Narkotikakriminalitet er et komplekst problem og har blitt mer, og bedre organisert gjennom årenes løp. Åpne bruker- og omsetningssteder som Nygårdsparken gir organiserte kriminelle miljøer tilgang til et større marked og det er derfor kritisk å forebygge disse markedene for å unngå at den organiserte kriminaliteten får slått rot. Narkotika er verdens tredje største illegale handelsvare, etter våpen- og menneskehandel (Stoltenberg m.flere, 2010).

Det er også vesentlige samfunnskostnader knyttet til narkotikakriminalitet, for ikke å snakke om menneskelige belastninger som ikke kan måles i penger. Tusenvis av mennesker i Norge er avhengige av narkotika, men ingen vet nøyaktig hvor mange. Rundt hver eneste narkotikaavhengige person er det mange berørte: barn, foreldre, søsken, venner og bekjente (Stoltenberg m.flere, 2010). I dette sammensatte bildet er det derfor viktig å evne å se menneskene som er involvert. Ja; det er knyttet en særdeles høy kriminell aktivitet til dette miljøet. Ja; det skaper utrygghet; men kan vi derfor se forbi skjebnen til de rusavhengige? Det eksisterer nok vel så stor utrygghet blant de narkomane som har opphold i Nygårdsparken, som det gjør for den lovlydige borger som er bosatt rundt. Selv om Nygårdsparken nok kan ansees som et «hot spot» for utøvelse av kriminell aktivitet, er det viktig å fortsatt være i stand til å se at det er mennesker involvert, og man må unngå en tingliggjøring av mennesker, som utvilsomt har de samme rettighetene og menneskeverdet som alle andre.

Konsekvensene av Nygårdsparken som en åpen rus-scene begrenser seg derfor ikke til målbare enheter som en høy kriminalitetsstatistikk og utrygghet hos befolkningen, men konsekvensene omfavner også enkeltindivider som det kanskje er lett å se forbi i mylderet av statistikk, politikk og økonomi.

5 Hva er forebygging og hvorfor er det politiets oppgave?

Å forebygge vil si å være i forkant, og forhindre at noe negativt skjer (Lie, 2011 s 21). Politiets samfunnsrolle i denne sammenheng er definert i Politilovens §1; «Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgerens rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig (Politiloven, 1995.). I Stortingsmelding nr 42 (2004-2005) ønsker også regjeringen at politiet særlig skal vektlegge forebyggende arbeid som et ledd i sin kriminalitetsbekjempelse. Videre er politiets pliktet til å vektlegge forebygging og avverging av kriminalitet gjennom politiinstruksens §2 (Politiinstruksen, 1990).

Politiets kanskje største utfordring i det forebyggende arbeidet ligger i at årsakene til kriminalitet er så sammensatte og kompliserte, at de er helt avhengige av å samarbeide med andre etater for å lykkes. Det at ansvaret for å forebygge kriminalitet ikke bare hviler på politiets skuldre presiseres i Stortingsmelding nr 42 (2004-2005); «Kriminalitetens årsaker er mange og komplekse, og må bekjempes gjennom en bred innsats av private og offentlige aktører både lokalt og nasjonalt. Politiet verken kan, eller har kompetanse til å bekjempe kriminaliteten alene. I mange tilfeller vil andre aktører ha bedre forutsetninger for å løse oppgavene enn politiet. Dette stiller store krav til både politiet og andre aktører når det gjelder rolleforståelse og viljen til samvirke.»

6 En park med potensiale

Fra rundt 1970 har det utviklet seg en selvstendig forebyggingsmodell som handler om å forebygge kriminalitet gjennom å endre de fysiske omgivelsene rundt en kriminell handling. Forebyggingsmodellen betegnes som situasjonell forebygging. Situasjonell forebygging innebærer å begrense muligheten for å begå kriminalitet i en konkret situasjon fremfor å påvirke de bakenforliggende årsakene til at kriminalitet oppstår. Det handler om å forebygge kriminalitet gjennom utforming av fysiske områder og ved bruk av materielle anordninger som gjerder, låser, alarmer, kameraovervåkning og skilting (Lie, 2011, s. 252). Er det mulig at selve Nygårdsparken

underbygger kriminaliteten? Legger parken forholdene til rette for kriminalitet? Hvorfor er ikke denne rus-scenen tilstede i eksempelvis Bergen sentrums brosteinsbelagte gater? Situasjonell forebygging bygger på antagelsen om at kriminalitet skapes av mulighetene som ligger i de fysiske omgivelsene og hvordan potensielle lovbrutere oppfatter omgivelsene. Grunntanken er at det er vanskeligere å endre personene og deres handlinger enn å endre situasjonen der lovbrudd skjer (Lie, 2011, s. 252). Den situasjonelle forebyggingen er altså praktisk og konkret, og retter seg mot å manipulere omgivelsene for å gjøre kriminaliteten vanskeligere å gjennomføre og lettere å oppdage.

Det er med bakgrunn i denne teorien absolutt mulig å tenke seg at en annerledes utforming av parken kan ha en forebyggende effekt. Slik den fremstår i dag er det flere steder tett vegetasjon som hindrer innsyn og lettgjør kjøp, salg og bruk av narkotika. Vasaparken i Stockholm hadde samme problematikk. Der ble topografien der den åpne narkotikascenen befant seg gjort drastisk om. Dette innebar trimming og fjerning av hekker og nedre grener på trær, etablering av hundetoalett og fullstendig utbedring av området for å fremme innsyn (Ørn, 2011, «Nygårdsparken, ingen muligheter for «kvikkfiks», Hordaland Politidistrikt). I tillegg er det mulig å sørge for at parken er overvåket. Dette kan gjøres ved både formell og uformell kontroll. Den formelle kontrollen utføres av politiet, og er avhengig av at politiet faktisk er tilstede i parken. Man kan også vurdere kameraovervåkning som blir en annen mindre synlig form for formell kontroll. Lomell mener at hvis politiet har gode kameraoperatører og nok mannskap til å håndtere tilfanget av hendelser, så vil kameraene kunne forebygge at kriminalitet skjer (Lie, 2011, s 276). På den annen side er det viktig å ha i bakhodet at kameraovervåkning nok vil forebygge lovbrudd som er motivert av situasjonen, men ikke nødvendigvis lovbrudd som er begått i affekt og rus, som jo er hovedproblemet i Nygårdsparken. Med andre ord vil kameraovervåkning kanskje helst ha en forebyggende effekt på innbrudd, men kanskje ikke like mye på impulsive voldshandlinger som jo er en av de hyppigste kriminalitetsformene som blir begått i Nygårdsparken. Videre fant man i Storbritannia en negativ effekt ved bruk av overvåkingskamera; folk sluttet å involvere seg når de ble vitner til noe ulovlig fordi de stolte på at kameraene hadde sett hendelsen (Lie, 2011, s 276). Man kan derfor si at kameraene svekket den uformelle sosiale kontrollen, som jo er vesentlig for at et samfunn skal kunne skape sin egen trygghet.

Anthony A. Braga identifiserer mangel på situasjonelle tiltak kombinert med mangel på uformell kontroll som den største årsaken til at kriminelle såkalte «hot spots» oppstår (Braga, 2002). Men hvordan kan man så øke den uformelle kontrollen? For at den uformelle kontrollen skal kunne økes, er man nødt til å få folk til å benytte seg av parken. Deler av Nygårdsparken mangler vedlikehold, og som jeg nevnte over gjør kanskje den tette vegetasjonen ved enkelte områder parken lite innbydende og gir en skummel karakter som gjør sitt til at folk ikke ønsker å oppholde seg der. Videre er det dårlig belysning, mye søppel og sprøytespisser i parken. Ville en jevnlig vedlikeholdt, renholdt og godt opplyst park sørge for at folk igjen tok i bruk dette grønne fristedet det i utgangspunktet var ment å være?

Det oppholder seg i gjennomsnitt 55 rusmisbrukere i parken på hverdager (Ørn, 2011, «Nygårdsparken, ingen muligheter for «kvikkfiks», Hordaland Politidistrikt), og kanskje ville tilstedeværelse av mennesker som har sitt daglige lovlige virke i parken i form av gartnere, renholdere og vaktmestere bidra til å øke den uformelle sosiale kontrollen? Kunne man lagt arrangementer til parken for å øke tilstedeværelsen av den uformelle kontrollen? Som Henrik Syse skrev: Vi er alle kontrollører (Syse 2005 og 2006), og kanskje kan man trekke det så langt at det ligger et ansvar hos alle å forebygge kriminalitet? Ansvaret for at disse tiltakene blir innført ligger ikke direkte hos politiet, men det er politiets ansvar å oppdage symptomene og sørge for at rett etat, her Bergen Kommune, blir varslet og kan sette igang tiltakene. Samarbeid på tvers av etatene er en nøkkelfaktor, som jeg også har beskrevet under kapittel 5.

6.1. Medaljen har såklart en bakside, men er den kun skyggelagt?

Situasjonell forebygging har vært kritisert for ikke å påvirke de grunnleggende årsakene til at kriminalitet oppstår. Mange mener derfor at når lovbrudd blir vanskeliggjort i et område, vil problemene forflytte seg til et annet område. Ved stadig forflytning blir det vanskeligere å holde kontrollen på miljøene, og mange mener at man også vil oppnå lukkede miljøer. Dette medfører igjen både fordeler og ulemper. Med det åpne markedet som er i Nygårdsparken vet folk hvor de skal gå for å skaffe seg illegale rusmidler. Om miljøet er lukket vil man være avhengig av god kjennskap til miljøet for å få tak rusmidlene, og sånn sett kan man nok si at et lukket miljø vil ha en dårligere rekrutteringsevne overfor eksempelvis ungdom. En «100 prosents forflytning» vil sannsynligvis heller aldri skje, og denne teorien underbygges av en studie gjort av David Weisburg og Lorraine Green i «The Jersey Drug Market Analysis Experiment». De konkluderte med at forflytning av «hot spots» som Nygårdsparken må sies å være, hverken var total eller

direkte knyttet til tiltak som ble satt inn mot problemområdet (Bayley, 1998). Derfor er det nok ikke slik at om man en dag tømmer Nygårdsparken for mennesker som kjøper, selger og bruker narkotika, så dukker samtlige opp på et nytt spesifikt sted dagen etter. Trolig vil man vil få små grupperinger rundt omkring i storområdet Bergen. Det totale antallet personer spredt på grupperingene vil kanskje også være mindre fordi noen ramler av i skepsis for å bli tatt av politiet, noen i skepsis til å oppholde seg på et nytt og ukjent sted. Om miljøene stadig flyttes, mister de og en geografisk stabilitet som jo er en forutsetning for at et «hot-spot» dannes og består.

6.2 Mer synlig politi, økt trygghet?

Det lokale politiet har vært et av grunnprinsippene for norsk politi og betegnes som nærpoltimodellen. Til tross for at vi har et statlig enhetspoliti er desentralisering og nærhet til publikum førende for organiseringen av politiet. (Lie, 2011, s. 183). Videre gjøres det rede for ti grunnprinsipper for norsk politi i Politirulleutvalgets innstilling fra 1981, der det i grunnprinsipp nr fire og syv står henholdsvis at politiet skal være desentralisert og at politiet skal være integrert i lokalsamfunnet (NOU 1981:35). Det lokalorienterte politiarbeidet handler om å skape trygghet og forebygge kriminalitet gjennom å styrke samholdet mellom politi og publikum. Kanskje kunne en politipost i Nygårdsparken være et godt tiltak? En politipost ville økt synligheten av politiet og således ville kanskje den opplevde trygghet for publikum økt. Det er viktig å understreke at tryggheten ikke bare skal gjelde den allmenne borger, men også de narkomane som oppholder seg i parken. Som jeg har nevnt tidligere er det hyppig både ran, tyverier og vold i Nygårdsparken og ofte er det de narkomane som ikke bare utøver, men som også er utsatt for denne kriminaliteten. På den annen side ville en politipost kanskje ha gitt en falsk trygghet, da politiposten ikke har mulighet til å få med seg alt som skjer i parken til enhver tid, spesielt ikke på kveldstid i mørket. Et alternativ til en politipost, eller eventuelt et supplement ville vært synlige patruljer i parken til enhver tid. Men i en allerede ressurstynget hverdag, hvor skal man hente midlene til det? En viktig del av politiets oppsøkende virksomhet i lokalsamfunnet bør være knyttet til å ta kontakt med publikum selv når det ikke har skjedd noe spesielt på forhånd (Lie, 2011, s. 191). En viktig forutsetning for trygghetsfølelse er altså at politiet også er tilstede når det ikke har skjedd noe. Den dagen en politibil ruller forbi i et nabolag der politiet sjeldent eller aldri har vært tidligere, vil kanskje folk tenke at «nå har det skjedd noe alvorlig» og dermed skape en følelse av utrygghet. Med dette tatt i betraktning er det vanskelig å vite om en politipost,

eller økt patruljering vil gi borgerne en økt følelse av trygghet, eller om det vil være med på å underbygge opplevelsen av Nygårdsparken som et utrygt sted å være.

6.3 Samfunnets usynlige lim

Balvig hevder at økt formell kontroll ikke nødvendigvis fører til økt trygghet. Trygghet skapes i den uformelle sosiale kontakten mellom beboere (Lie, 2011, s. 193). Hvilken påvirkning vil økt uformell kontroll kunne ha på parken? Ville økt synlighet av «naboer» gjort sitt til at Bergens befolkning igjen ville benyttet seg av parken og således ville behovet for den formelle kontrollen via politi bli mindre fordi «lovlydige borgere» igjen ble majoriteten av menneskene i Nygårdsparken?

Lokalorientert politiarbeid bygger på at antagelsen om at det er den uformelle sosiale kontrollen og ikke den formelle kontrollen som opprettholder sosial orden (Lie, 2011, s. 194). Natteravnner er en gruppe mennesker fra lokalmiljøet som er tilstede om kvelden og natten for å dempe konflikter. Natteravnene skal forøvrig ikke gripe inn i fysiske konfrontasjoner, det er det kun politiet som har anledning til å gjøre, med mindre det er snakk om nødvergehandlinger som omtalt i straffelovens §48 (Straffeloven, 1902). Denne lovgivningen er viktig å presisere for å unngå at det utvikles et «borgervern» som tar loven i egne hender. Når det er sagt, kunne derfor for eksempel Natteravnenes tilstedeværelse i parken gi folk en økt følelse av trygghet, slik at de igjen kunne «ta tilbake parken» og på den måten løst opp rus-scenen? Spørsmålet man må stille seg er om det er trygt for natteravnene å være tilstede på natten i Nygårdsparken; kanskje kunne en god start være at en frivillig organisasjon sa seg villig til å være tilstede, i første omgang på dagtid? På den måten ville man kanskje økt trygghetsfølelsen blant befolkningen som igjen ville føre til hyppigere bruk av parken. På den måten ville man fått en økt sosial kontroll som kanskje ville minsket behovet for formell kontroll gjennom politiet. Politiet er også avhengig av publikum for å oppdage lovbrudd. Om publikum var mer tilstede i parken og ble oppfordret til å ta kontakt med politiet når de observerte lovbrudd (og politiet såklart fulgte opp disse meldingene), ville man fått en effektiv kriminalitetsbekjempelse samtidig som man ville statuert at Nygårdsparken som en åpen rus-scene ikke er akseptert hverken av borgerne eller myndighetene.

6.4 Nygårdsparken og New York

En svært omdiskutert politimodell med utspring i lokalorientert politiarbeid er New York

modellen som ble iverksatt og benyttet på midten av 1990-tallet. Denne politimodellen baserer seg på teorien om Broken Windows (Lie, 2011). Broken Windows, eller knuste ruter, er et bilde på hvordan forfall i et nabolag skaper grobunn for kriminalitet og uorden. Hvis en knust rute får stå ureparert over tid, vil det gi signaler til beboerne i området om at ingen bryr seg. Dette kan føre til at flere ruter knuses. Hvis ingen gjør noe, vil ytterligere forfall og ødeleggelse snart prege nabolaget (Lie, 2011, s. 212). Derfor innførte daværende politimester i New York, William Bratton, «nulltoleranse» i byen. Politiet foretok arrestasjoner ved alle former for lovbrudd og ordensforstyrrelser. Alt fra tiggere, uteliggere, narkomane og prostitusjon ble slått ned på, og disse ble fjernet fra gatebildet. Denne strategien er ofte blitt trukket fram som en forklaring på at kriminaliteten sank drastisk i New York i 1990-årene. Bratton skriver selv i sin egen biografi at drapstallene gikk ned med 50%, og den grove kriminaliteten ellers gikk ned med 40% (Lie, 2011, s.211).

I forbindelse med Broken Windows-teorien sier man gjerne at ordensforstyrrelser er den første knuste ruten. Det kan være noen som urinerer på gaten, noen som tigger eller noen ungdommer som henger på gatehjørnet. Ved at ingen griper inn overfor disse forstyrrelsene og reparerer den første knuste ruten, vil det skape utrygghet hos beboerne og de vil etter hvert trekke seg bort fra det offentlige rom. Dette gjør at den uformelle kontrollen i nabolaget blir svakere, og alvorlige ordensforstyrrelser vil kunne utvikle seg. Nabolaget vil forfalle ytterligere, og dermed ligger veien åpen for alvorlig kriminalitet som narkotikaomsetning og ran (Lie, 2011, s. 212). Det er ikke vanskelig å trekke paralleller fra denne teorien til Nygårdsparken hvor den åpne narkotika-scenen får bedre og bedre fotfeste og lovløse tilstander er i ferd med å etablere seg, om den ikke allerede er etablert.

« – Ja, det er blitt mye tøffere. Vi fikk med én gang klar beskjed om at vi måtte vite hvem som bestemmer her oppe. Det sier mye om innstillingen til de som går der, forklarer Tom Throndsen ved Bergen politidistrikt.» (Tom Throndsen til TV2, 10.02.2012 i en reportasje om narkotikaaksjonene i Nygårdsparken)

Om politiet virkelig hadde satt inn ressurser på å bekjempe all kriminalitet i Nygårdsparken ville kanskje publikum følt seg tryggere, og de ville benyttet seg mer av parken og på den måten bidratt til den uformelle sosiale kontrollen et samfunn er avhengig av for å fungere. Ved å forsterke den uformelle sosiale kontrollen vil politiet sammen med publikum kunne forebygge

kriminalitet og forfall. Samtidig er det viktig å ha i bakhodet at en sterk uformell sosialkontroll kan bli fordømmende overfor de som ikke passer inn (Lie, 2011, s. 234).

6.5 Politiet som renovatører?

Den finske forskeren Hannu Takala mener det ikke nødvendigvis bør være politiets oppgave å opprettholde orden i et lokalmiljø. Takala eksemplifiserer poenget sitt med at i New York valgte de å arrestere folk som urinerte på gaten, mens i Norden bygger man i stedet flere offentlige toaletter. Takala mener USA løser sosiale problemer gjennom å sette inn harde kontrolltiltak, gjerne representert med synlig politi, mens i Skandinavia handler kriminalitetsforebygging om å bygge opp et velferdssamfunn som skal forhindre at unge havner ut i kriminalitet. Takala betegner det som valget mellom å gi de fleste muligheter eller å straffe dem som aldri har hatt mulighetene (Lie, 2011, s 218). I Nygårdsparken vanker det både de som er i ferd med å tre inn i kriminalitetens verden, samt de som ikke kjenner en annen. Det er politiet som skal håndtere symptomene, mens andre etater skal identifisere de bakenforliggende årsaker. (Politidirektoratet 2005:10) For at tilstedeværelsen av politi i parken, og en eventuell nulltoleranse skal innføres og ha en effekt tror jeg det er vesentlig at et apparat som sørger for omsorg, ettervern og oppfølging av rusavhengige er på plass i Bergen Kommune. Om ikke vil politiets intense innsats kun fremstå som et «renovasjonsprosjekt» der kriminaliteten blir fjernet, for så å returnere like etterpå.

Behovet for et oppfølgingstilbud er også understreket av Stoltenbergutvalgets sin rapport om narkotika fra 2010: «Vi har i dag en situasjon der flere utfordringer må takles samtidig. For det første må det bli enklere å få rask hjelp og lettere å finne frem i behandlings- og oppfølgingsapparatet. For det andre må tilbudet som gis, henge sammen, fra første gang en avhengig kommer til behandling og til den enkelte har fått kontroll med sitt narkotikaproblem og kommet i bolig, arbeid eller annen aktivitet. For det tredje er det behov for å bygge ut et mottaks- og behandlingsapparat som kan ta imot og gi individuell oppfølging og poliklinisk behandling.» (Stoltenberg m.flere, 2010, s. 25). Som Stoltenberutvalget presiserer er det vesentlig med et løft innen tilbudet til narkomane og det rusfaglige. Om man skulle satset på en nulltoleranse-tilstand i Nygårdsparken, må man sikre at de narkomane som blir tatt hånd om får et øyeblikkelig tilbud om behandling og at dette tilbudet er langvarig. Slik situasjonen er i dag opplever enkelte å få hjelp den ene dagen, for så å bli offer for et byråkrati som ikke evner å finne en varig behandlingsplass. Videre er det vanskelig å hjelpe noen som ikke vil ha hjelp. Klarer man å fange opp disse personene i det øyeblikket de ønsker å motta hjelpen som samfunnet kan tilby har man

nok kommet langt på vei, men det er nok lite hensiktsmessig at disse noen dager etterpå blir plassert på vent i et hospits hvor samboerne dine er daglige brukere av heroin. Om ikke hele tiltakskjeden henger sammen, vil nok enkelte ledd lettere falle fra, og resultatet bli deretter. For at politiet skal kunne forebygge kriminalitet knyttet til de tunge rusmisbrukerne er de derfor avhengige av et godt samarbeid med kommunale etater, og at det innarbeides rutiner som fungerer over tid. Det er ikke politiets oppgave å sørge for etablering av behandlingposter for rusavhengige, men som mange rusmisbrukeres primærkontakt med myndighetene har kanskje politiet et godt utgangspunkt for å ta initiativ og legge mer kunnskap på bordet som et grunnlag for et godt tverretatelig samarbeid.

7 Avslutning

I denne oppgaven har jeg prøvd å belyse hvilke muligheter politiet har til å forebygge at Nygårdsparken består som en åpen rus-scene, og jeg har sett på teorier som kan øke følelsen av trygghet for befolkningen som bor og oppholder seg i nærområdet til det åpne rusmiljøet. Som jeg tidligere har nevnt er forebygging av kriminalitet et svært sammensatt og komplisert fagområde, og det er vanskelig å komme frem til et enkelt svar. Mulighetene for å utbedre Nygårdsparken på en måte som vanskeliggjør kriminalitet og innbyr til gjennomgang og opphold for publikum fremstår som gode alternativer det er mulig å gjøre noe med raskt. Bedre og mer belysning, trimming av vegetasjon og fjerning av søppel er viktig for at parken skal bli attraktiv å benytte for alle, samtidig som en ryddig park gir et inntrykk av at «noen bryr seg». Det er viktig å gjenvinne den uformelle kontrollen i parken, slik at politiet med et nært samarbeid med publikum kan bekjempe kriminalitet, og den nært ved befestede oppfattelsen av at Nygårdsparken er et fristed for illegale rusmidler kan opphøre. Kameraovervåkning fremstår som et godt supplement til den formelle kontrollen som bør bestå av et synlig politi som er tilstede også de gangene «noe ikke har skjedd».

De bakenforliggende årsakene til kriminalitet er det derimot vanskelig for politiet alene å gjøre noe med, og et godt samarbeid med andre etater som for eksempel Bergen Kommune fremstår som grunnleggende for en god løsning på problemene knyttet til Nygårdsparken. Forebygging av narkotikakriminalitet bør gjøres i en balanse hvor respekt for individet og samfunnets behov for skadebegrensning og hindring av uønskede konsekvenser forenes. Som jeg har nevnt i oppgaven min er man avhengig av en tiltakskjede som henger sammen. Politiet skal og kan heller ikke være

alene om ansvaret. Om politiet iverksetter repressive tiltak mot miljøet i parken er man for eksempel avhengig av at medisinske og sosiale tilbud er på plass for rusmisbrukerne når politiet har gjort sin jobb.

Videre tror jeg man vil ha stor gevinst av å rette blikket mot land som tidligere har hatt store problemer med slike åpne rus-scener, men som har klart å løse disse opp. Situasjonen i Nygårdsparken er ikke unik i internasjonal sammenheng og kanskje er man nødt til å gå bort fra de tradisjonelle forebyggingsmodellene for å oppnå resultater.

Om jeg må velge *en* ting å trekke fram fra dette arbeidet, så er det at forebygging av kriminalitet må sees og behandles som en helhetlig prosess; Det må gjøres fullt og helt, ikke stykkevis og delt.

8 Litteraturliste

- Aas, G., Runhovde, S., Strype, J. & Bjørge, T (2010) «Trygghet i det offentlige rom: I åtte norske kommuner og bydeler». (PHS Forskning. 2010). Oslo: Politihøgskolen
- Bayley, D. (1998). «*What Works In Policing*». New York, Oxford: Oxford University Press
- Braga, A. (2002). «*Problem Oriented Policing and Crime Prevention*». Monsey, New York, USA: Criminal Justice Press
- Green, L. (1995) - «*Cleaning up drug hot spots in Oakland, California: The displacement and diffusion effects*», «Justice Quarterly 12» (4.utgave) (s 737-754) Routledge & Aademey of Criminal Justice Sciences
- Hauge, R. (2007), «*Stempling og stigmatisering*. I L. Finstad, & C. Høigård, «*Kriminologi*» (4. utg.) (s. 300-307). Oslo: Pax.
- Johannessen, A., Tuft, P.A., Kristoffersen, L., (2005) «*Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*». Oslo: Abstrakt forlag
- Kippe, H. & Seiersten, A. (2010), «*Alminnelig strafferett med innføring i spesiell strafferett*» (2. utg.). Høvik: Forlaget Vett & Viten AS.
- Munchow, O. (1998) «*Bergens mørke tider*», Rus og avhengighet, (nr 3/1998)
- Myhre Lie, E. (2011), «*I forkant*»:Kriminalitetsforebyggende politiarbeid (1.utg.) Gyldendal Norsk Forlag
- NOU (1981:35)
- Ørn, M. (2011), «*Nygårdsparken, ingen muligheter for «kvikkfiks*», Hordaland Politidistrikt
- Politiinstruksen. (1990). «*Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990 nr. 3963.*»
- Politi-loven. (1995). «*Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53.*»
- Stoltenberg m. flere. (2010). «*Stoltenbergutvalgets Rapport Om Narkotika*». Helse og Omsorgsdepartementet.

Stortingsmelding nr 42 (2004-2005)

Straffeloven. (1902). «*Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10.*»

Straffeprosessloven. (1981). «*Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25.*»

Syse, H. 2005 og 2006. «*Veier til et godt liv – filosofiske tanker om hverdagslivets etikk*». Oslo: Aschehoug & Co.

Internettsider:

Geir Kvile og Geir Jetmundsen, BA, «Slik tømte vi Nygårdsparken, 14.01.2011

<http://www.ba.no/nyheter/article5451035.ece>

Haakon E. H. Eliassen, TV2, «Politikrig mot narkolangere», 10.02.2012

<http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/krim/politikrig-mot-narkolangere-3706293.html>

Selvvalgt pensum:

Bayley, D. (1998). «*What Works In Policing*». New York, Oxford: Oxford University Press – 249 sider

Braga, A. (2002). «*Problem Oriented Policing and Crime Prevention*». Monsey, New York, USA: Criminal Justice Press – 140 sider

Green, L. (1995) - «*Cleaning up drug hot spots in Oakland, California: The displacement and diffusion effects*», «Justice Quarterly 12» (4.utgave) (s 737-754) Routledge & Aademey of Criminal Justice Sciences – 17 sider